

Informační prameny a fondy

Dokončení + periodika a databáze

11. 3. 2022

Ještě k e-knihám...

- born-digital / **digitalizace**
- *destruktivní / nedestruktivní*

- OCR
- metadata
- konverze
- zpřístupnění

books2ebooks

- sponzoring digitalizace
- dostupné následně pro všechny
- každý rok velké slevy
- <http://books2ebooks.eu/cs>

Slyšeli jste už někdy
o tzv. dílech
nedostupných
na trhu?

DNNT

- [definice DNNT](#)
- dokumenty jsou dosud chráněné autorským zákonem
- nejsou dostupné na trhu
- NK + knihovny podávají návrh
- seznam je vystaven [půl](#) roku
- *opt-out* je základní princip

		
Dílo nedostupné na trhu	Veřejné dílo	Neveřejné dílo
Oranžový zámek	Žádný zámek	Šedý zámek
Ize zobrazit odkudkoliv registrovaným čtenářem KFBZ	Ize zobrazit odkudkoliv kýmkoliv	Ize zobrazit pouze v prostorách Národní knihovny
Ize číst, nelze tisknout a stahovat	Ize číst, tisknout i stahovat	Ize číst jen v NK

Hledání | Národní digitální knihovna

https://ndk.cz/search?accessibility=dnnt&sort=newest

Národní digitální knihovna

Hledat s filtry Díla nedostupná na trhu

Procházet Sbírký Informace Přihlásit English

Výsledky: 1 - 60 / 197456

Hledat ve staré digitalizaci Pokročilé hledání

Řazení: Nově přidané

Aktivní filtry

- Díla nedostupná na trhu

Dostupnost

- Pouze veřejné 38549
- Pouze neveřejné 194946
- Díla nedostupná na trhu 197456
- Vše 233495

Typ dokumentu

- Kniha 194394
- Noviny a časopisy 3045
- Mapa 1
- Hudebniny 15

Klíčové slovo

- Dějiny 6444
- History 3540
- Vlastivěda 1553
- Čeština 1349
- Kultura a společnost 959
- Druhá světová válka (1939-1945) 921

[Zobrazit více](#)

Počátkové dějepisu návodného na škole národní. 4

Horák, Ladislav
[1923]

Kniha

Palubní stíhači Jeho Veličenstva. 2. FAA 1942-1943

Šnajdr, Miroslav
1997

Kniha

Světová politika ve 20. století

Nálevka, Vladimír
2000

Kniha

Tajemná Olomouc, aneb, Olomouc, jak ji neznáte. 1

Schindler, Antonín
1998

Kniha

Tajemná Olomouc, aneb, Olomouc, jak ji neznáte. 2

Schindler, Antonín
2001

Kniha

Sedlák křivopřísežník : obraz ze života vesnického o 3 jednáních

Anzengruber, Ludwig
1919

Kniha

Umění na Slovensku : odkaz země a lidu : soubor dokumentů. 1

Šourek, Karel
1938

Kniha

Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945 : sborník studií = Russian and

Veber, Václav
1994

Kniha

Povinný el. výtisk

- povinný výtisk
- měl by se týkat i el. dokumentů a e-knih?
- řeší se již dlouhé roky
- sledujte PSP

Hledání | Národní digitální knihovna | Sněmovní tisk 646

https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=646

Sněmovní tisk 646

Novela Z. - knihovní zákon

Stav projednávání ke dni: 19. března 2021

Vysvětlení legislativního procesu

Předkladatel → PS → Poslanecká sněmovna → Senát → Prezident

PŘEDKLADATEL

Vláda předložila sněmovně návrh zákona 13. 11. 2019.
Zástupce navrhovatele: ministr kultury.

POSLANECKÁ SNĚMOVNA

- Návrh zákona rozestán poslancům jako tisk 646/0 dne 13. 11. 2019.
- Organizační výbor projednání návrhu zákona doporučil 14. 11. 2019 (usnesení č. 236). Určil zpravodaje: [Mgr. Tereza Hythová](#) a navrhli [Výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu](#) jako garanční.
- Čtení proběhlo 29. 1. 2020 na 40. schůzi.
Návrh zákona **přikázán k projednání** vborům (usnesení č. 908).
- Garanční [Výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu](#) projednal návrh zákona a vydal 19. 2. 2020 **usnesení** doručené poslancům jako tisk 646/1 (*přerušuje projednávání*).
- Garanční [Výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu](#) projednal návrh zákona a vydal 21. 4. 2020 **usnesení** doručené poslancům jako tisk 646/2 (*doporučuje schválit*).

Co nás dnes čeká?

- periodika a e-periodika
- databáze odborných článků
- financování a řízení přístupu
- vyhodnocování využívanosti
- piráti ve vědě

Mgr. Tomáš Marek
marek@kisk.cz

Periodika v knihovnách

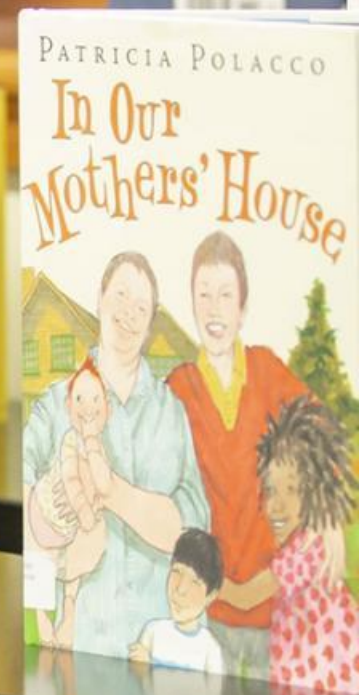
- noviny, časopisy
- stejná pravidla: akviziční politika, profil fondu atp...
- *prostor a ukládání – studovna periodik, volný výběr*
- *FSS: denní tisk, udržuje měsíc*
- ANOPRESS, PressReader...
- [povinný výtisk periodik](#)

Odborná periodika

- tištěná podoba
- *cirkulační služby*
- tištěná podoba + elektronická verze
- odborné elektronické databáze (*článekové*)
- <https://ezdroje.muni.cz/>

Kde vzít finance na takovou
databázi s odbornými články?
Prý to stojí statisíce až miliony
korun! Na to u nás nemáme...

Rh

JESSTCA OLL

From International Bestselling Author
ANN PATCHETT

PARKER PEEVYHOUSE

SEAFIRE
The Dreamman

A WOLF CALLED WANDER

ECHO ROOM

Financování databází

- Kvalitní odborné informace jsou zboží
- Vydavatelé a distributoři jsou komerční subjekty
- Situace v odborném publikování není optimální...
- *Bojkoty DB, vyjednávání, blokování atp.*
- Nejdřív ale: kolik to tedy stojí?
- Ceníky na webu většinou nenajdete

Kolik to tedy stojí?

- stovky tisíc až miliony za rok
 - dle kvality a cenové politiky producenta
 - možnost vyjednávat
- meziroční nárůst 3-5%
- realizace nákupu
 - sám za instituci - odpadá provize, nutná znalost angličtiny, dovednost vyjednávat, umět hledat, časově náročné
 - zprostředkovatelé – cena se navýší o provizi, kompletní servis a jednání s producentem na straně prostředníka (např. AiP, SUWECO, Medistyl...)
 - konsorcium

Základní modely plateb

1. data na nosiči = platba za kus
2. zpřístupnění v síti
 - databázová centra
 - intranet instituce
 - **klientská rozhraní**

Základní modely platby

- jednorázový nákup (*např. CD, DVD*)
- časově omezený přístup
 - na určitou dobu (měsíc, rok,...)
 - cena dle velikosti instituce a počtu potenciálních uživatelů nebo přístupů
 - počet souběžných přístupů
 - platba za archiv,
platba jen za omezený přístup (*např. kolekce*) apod.

Základní modely platby

- platba za využití
 - *pay-per-click, pay-as-you-go, pay-by-use*
 - platí se za stažení dokumentu nebo využití zdroje
 - mikroplatby; pro velké instituce nevýhodné – *pro fyzické osoby OK*
- nákup tištěné verze časopisu
 - on-line verze zdarma nebo se slevou
- jiné modely platby
 - *Patron Driven Acquisition,...*

Kde se berou finance?

- z vlastních zdrojů instituce
- grant + spoluúčast instituce
- plně hrazeno z grantu (*např. VISK a ANOPRESS*)

Typy licencí DB

- **institucionální licence**
 - › platná pro jednu instituci
- **národní licence**
 - › celostátní, pro vybrané typy institucí
 - › LI (2000-2004), 1N (2005-2008),
[INFOZ](#) (2009-2011), 2012 OP VaVPI
- **konsorcionální licence**
 - › konsorcia více institucí
 - › rozdělení nákladů na pořízení e-zdroje
 - › v současnosti hodně využíváno

CzechELib

- národní centrum pro pořizování, správu a využívání DB
- počátky v roce 2010 – diskuze o větší efektivitě nákupů
- snížení administrativy a posílení vyjednávací pozice
- obdobná centra v Estonsku, [Finsku](#), Norsku nebo Řecku
- realizuje NTK, 2017-2022
- <https://www.czechelib.cz/cs/>

CzechELib | Co zajišťuje?

- výběr zdrojů pro centrální podporu,
- realizaci výběrových řízení na dodavatele,
- sjednání licenčních smluv a vlastní nákup databází,
- podporu členským institucím při zpřístupnění a využívání pořízených zdrojů,
- podporu členským institucím pro zpracování bibliometrických analýz,
- správu a vedení statistik využívání zdrojů.

Jaké **nevýhody** by mohl mít nákup zdrojů přes konsorcia?

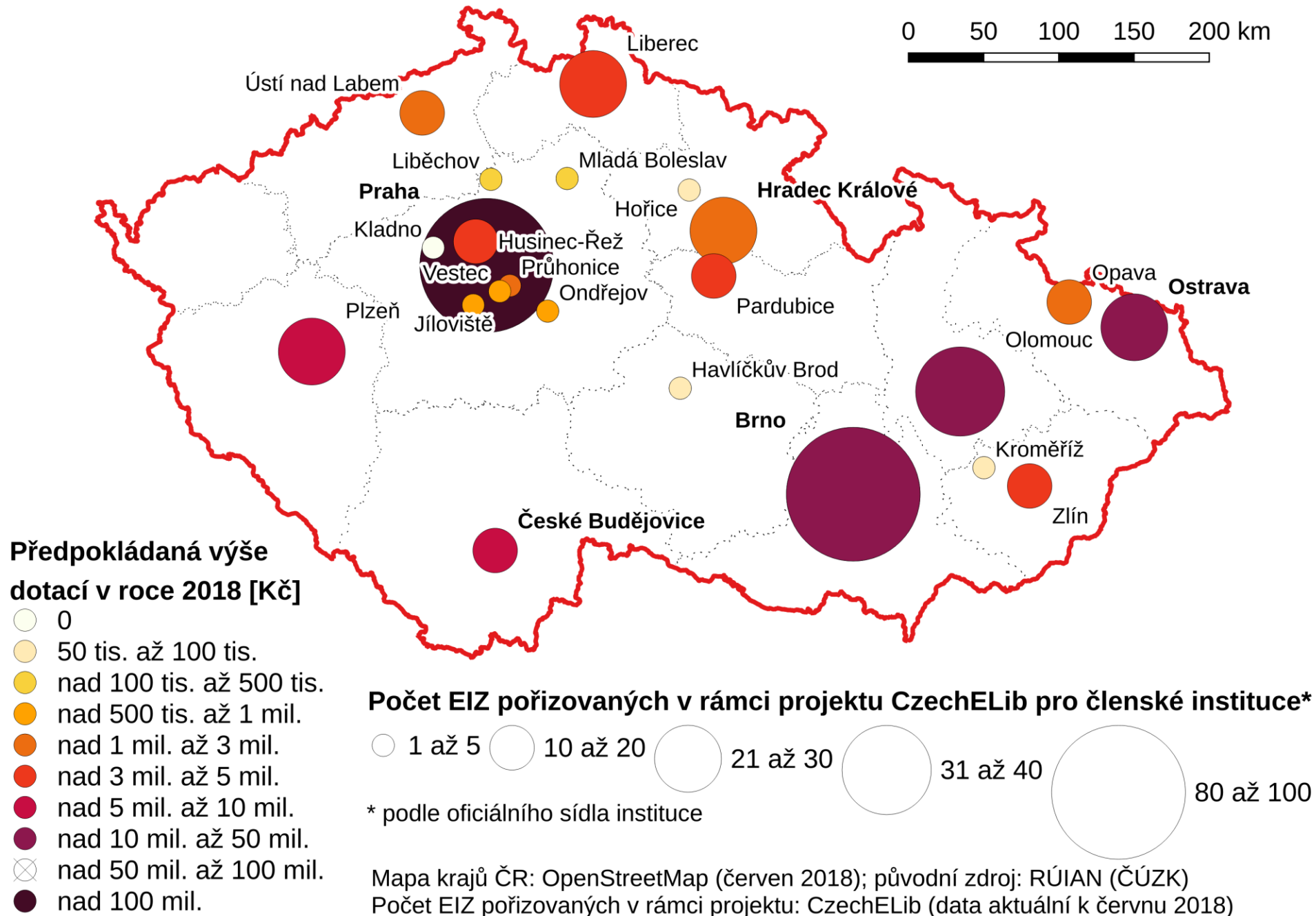
CzechELib | Pár nevýhod

- je to relativně velký kolos
 - vyjednají to za vás *X* nevyjednáte si to sami
 - nemůžete stavět na vybudovaných vztazích
 - nemusí se podařit protlačit specifické zdroje
 - čekáte na zájem ostatních členů
-
- Veronika Lolová - [Projekt CzechELib a jeho fungování v ČR](#)

CzechELib | Kolik je tam peněz?

- rozpočet přes 1,29 mld. Kč
- 90% věnováno podpoře nákupu
- licenční poplatky hrazeny pouze částečně (min. 50 %)
- zbytek dofinancován členy skrze přefakturaci

- Co bude dál? [2023+](#)

Předpokládaná výše dotací v roce 2018 [Kč]

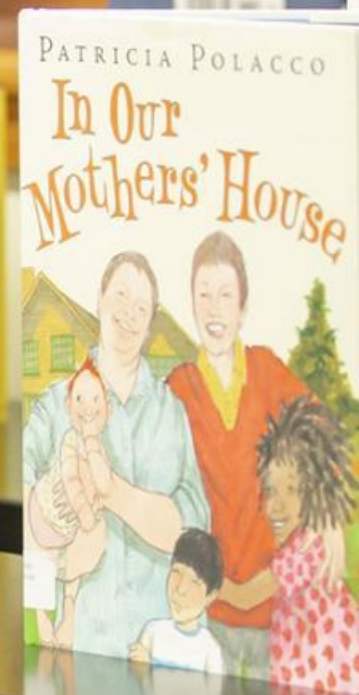
- 0
- 50 tis. až 100 tis.
- nad 100 tis. až 500 tis.
- nad 500 tis. až 1 mil.
- nad 1 mil. až 3 mil.
- nad 3 mil. až 5 mil.
- nad 5 mil. až 10 mil.
- nad 10 mil. až 50 mil.
- ⊗ nad 50 mil. až 100 mil.
- nad 100 mil.

Počet EIZ pořizovaných v rámci projektu CzechELib pro členské instituce*

- 1 až 5
- 10 až 20
- 21 až 30
- 31 až 40
- 80 až 100

Mapa krajů ČR: OpenStreetMap (červen 2018); původní zdroj: RÚIAN (ČÚZK)
 Počet EIZ pořizovaných v rámci projektu: CzechELib (data aktuální k červnu 2018)

Prý musíme dodržovat nějaké licenční podmínky. Jaké? A jak to máme udělat, aby nám tam nechodili třeba cizí lidé?

Rh

JESSTCA OLL

From International Bestselling Author
ANN PATCHETT

PARKER PEEVYHOUSE

SEAFIRE
The Dreamman
PARKER

A WOLF CALLED WANDER
M. B. ...
PARKER

SECRET WIND I
PARKER

ECHO RO

Řízení přístupu | Licenční podmínky

- Vždy specifické pro každý jeden zdroj.
- EIZ je pouze pro studenty a zaměstnance instituce.
- Využívat lze pro potřebu studia nebo výzkumu.
- **Nesmí se hromadně stahovat!**
- **Nesmí se budovat lokální archivy!**
- **Nesmí se poskytovat data třetím stranám!**
- **Sankce:** zamezení přístupu nebo pokuta

Jak na to přijdou?

Řízení přístupu | Kontrola vydavatelů

- monitoring přístupů
- monitoring stažených dat

Řízení přístupu | Jak ho řídit?

- Klasická varianta je **heslo**
 - › příliš se nepoužívá, jednoduché zneužití
 - › nutné generovat heslo pro každého uživatele
 - › někdy lze využít pro zkušební přístupy
 - › někdy kombinace s dalšími podmínkami (Naxos)
- Lepší varianta je **rozsah IP**
 - › řízení přístupu na úrovni univerzity, fakulty, pracoviště, PC
 - › nahlašuje se producentovi
 - › nejčastěji používaná varianta
 - › rozsah MU *147.251.*.**

Řízení přístupu | Vzdálený přístup

- Fyzicky v instituci na její síti není problém.
- Vzdálený přístup řeší přístup z domova.
- Fakticky jde o přidělení práv na určitou dobu.
- Existuje několik variant, jak zajistit VP.

Řízení přístupu | VP na MUNI

- **Proxy**

- nutno nastavit prohlížeč, vždy nutná autentizace
- složitější způsob, na úrovni fakult

- **EZproxy**

- jemnější nastavení práv, [spravuje OCLC](#)
- vznikla v době před pokročilejšími technologiemi

- **OpenVPN**

- vytvoření šifrovaného „tunelu“ mezi uživatelem a serverem
- PC klienta se tváří jako součást sítě instituce
- jednoduchá instalace a zprovoznění

Portál elektronických informac...
https://ezdroje.muni.cz/prehled/?lang=cs#c69

MUNI Portál elektronických informačních zdrojů

Hledej zdroje ... English

Přehled zdrojů ▾ Vyhledávání ▾ Vzdálený přístup ▾ Nápověda Aktuality Kontakt

Portál EIZ > e-Zdroje > Dle abecedy >

Abecední seznam zdrojů

A B C D E F G H Ch I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Legenda: Licencovaný zdroj Volně dostupný zdroj Free-trial zdroj Metazdroj

Název zdroje:	Charakteristika zdroje:
A	
AccessAnesthesiology	Portál s výukovými materiály pro anestezii
ACM Digital Library	digitální knihovna počítačové asociace ACM
ACS Journals	plné texty časopisů ACS (American Chemical Society)
ACS Legacy Archives	archivní čísla časopisů ACS (American Chemical Society)
American Mathematical Society Journals	kolekce matematických e-časopisů [více informací]
American Physical Society e-Journals - APS ALL	kolekce fyzikálních časopisů [více informací]
Anatomical dictionary	Latinsko-anglicko-česko-slovenský slovník anatomie člověka [více informací]
Angewandte Chemie International Edition (backfiles)	archivní čísla chemického časopisu [více informací]
Annual Reviews	plné texty biomedicínských, přírodovědných a společenských časopisů [více informací]
Anopress - Monitoring on-line	monitoring denního českého tisku a medií
Art and Humanities Full Text	plnotextová databáze z oblasti umění a humanit
Art Index Retrospective : 1929-1984	Retrospektivní bibliografická databáze z oblasti umění [více informací]
Art Source	fulltextová databáze pro studium umění
ATLA Religion Database with Serials	bibliografie a plné texty z teologie a religioz
R	

MUNI Jednotné přihlášení English

Vlozte své jméno a heslo | Jednotné přihlášení

https://id.muni.cz/simplesam/module.php/core/loginuserpass

UČO

Primární heslo

Zapamatovat si mě

PŘIHLÁSIT

[Mám problém s přihlášením](#)

© Masarykova univerzita
Službu [Jednotné přihlášení MUNI](#) zajišťuje [Ústav výpočetní techniky MU](#)

Řízení přístupu | VP na MUNI

- **Shibboleth**

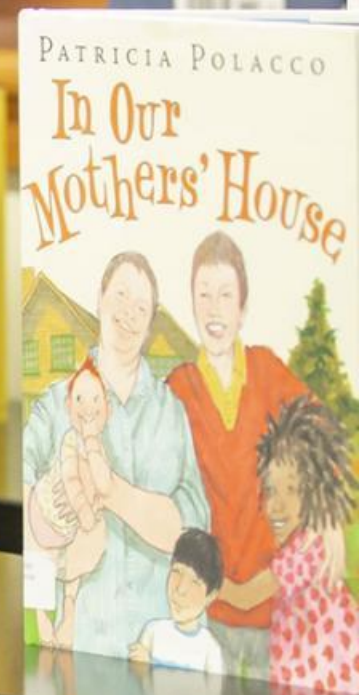
- *federated identity solution*, SSO (single sign-on)
- SAML; free a open source, spravuje [konsorcium](#)
- na MU pouze k vybraným zdrojům
- získává velkou podporu u producentů EIZ

- **Eduroam**

- podpora všech významných univerzit
- možnost připojit se k domovské síti [z jiné univerzity](#)
- práva přístupu ke zdrojům

Podle čeho poznám, za co se
vyplatí platit a za co ne?
Co naši uživatelé využívají
a co nevyžívají?

Rh

JESSTCA OLL

From International Bestselling Author
ANN PATCHETT

PARKER PEEVYHOUSE

SEAFIRE
The Dreamman

A WOLF CALLED WANDER

SECRET WIND I

ECHO ROAD

Jak pořizovat databáze

- ověřit si poptávku a zmapovat potřeby
- racionálně zhodnotit naše možnosti
 - počty přístupů, IP adres,...
- kontrolovat duplicity v různých DB
 - seznamy časopisů v databázích
 - kvalita nebo kvantita? - *mnohdy nemáme na výběr (bundling)*
- požadovat zkušební přístup
- preferovat trvalý archiv/nákup
- dostatečně zdroje propagovat, když už je máme
 - jak lze propagovat odborné zdroje?

Kdo má **nejpřesnější**
data o tom, jak
uživatelé knihoven
tyto databáze
využívají?

Evaluace využívání databází

- Ceny jsou vysoké, evaluace je nutná.
- Metriky mají mnoho problémů.
- Jak to můžeme měřit?
- My v instituci? (Google Analytics, místní správce atp.)

- Kdo má nejlepší data?
- Poskytovatel! (v modelu klientského přístupu)
- *Jenže jsme na trhu! Můžeme jim věřit?*

Evaluace využívání databází

- ARL eMeasures
- ICOLC Guidelines
- NISO Z39.7

- COUNTER
- SUSHI (*protokol*)
- <https://www.projectcounter.org/>
- The COUNTER Code of Practice for Release 5

COUNTER | Co sjednocuje?

- typy reportů (časopisy, databáze, knihy)
- definice datových položek, formátů
- metody a frekvence doručování reportů
- *Např.: 'Total_Item_Requests': the total number of times the full text of a content item was downloaded or viewed.*
- <https://www.projectcounter.org/guides/>

THE FRIENDLY GUIDE TO RELEASE 5 FOR LIBRARIANS

This guide is a non-intimidating manual for librarians.

Tasha Mellins-Cohen

SCENARIO

Camford purchase two journal subscriptions for 2015: Journal X for £25,000 and Journal Y for £10,000. At the end of the year Camford's librarian, Barbara, runs a Release 5 TR_J1 report to check the fulltext usage of each journal, excluding Open Access articles. Journal X is showing 60,000 Unique_Item_Requests, compared with just 200 for Journal Y. Barbara therefore tells her Head Librarian that while Journal X is more expensive, it has a better cost-per-download.

The calculation looks like this:

- Journal X £25,000 / 60,000 = £0.42 per Unique_Item_Request
- Journal Y £10,000 / 200 = £50 per Unique_Item_Request

If Camford must choose a journal to cancel, it's likely to be Journal Y.

COUNTER | Jaké to má výhody?

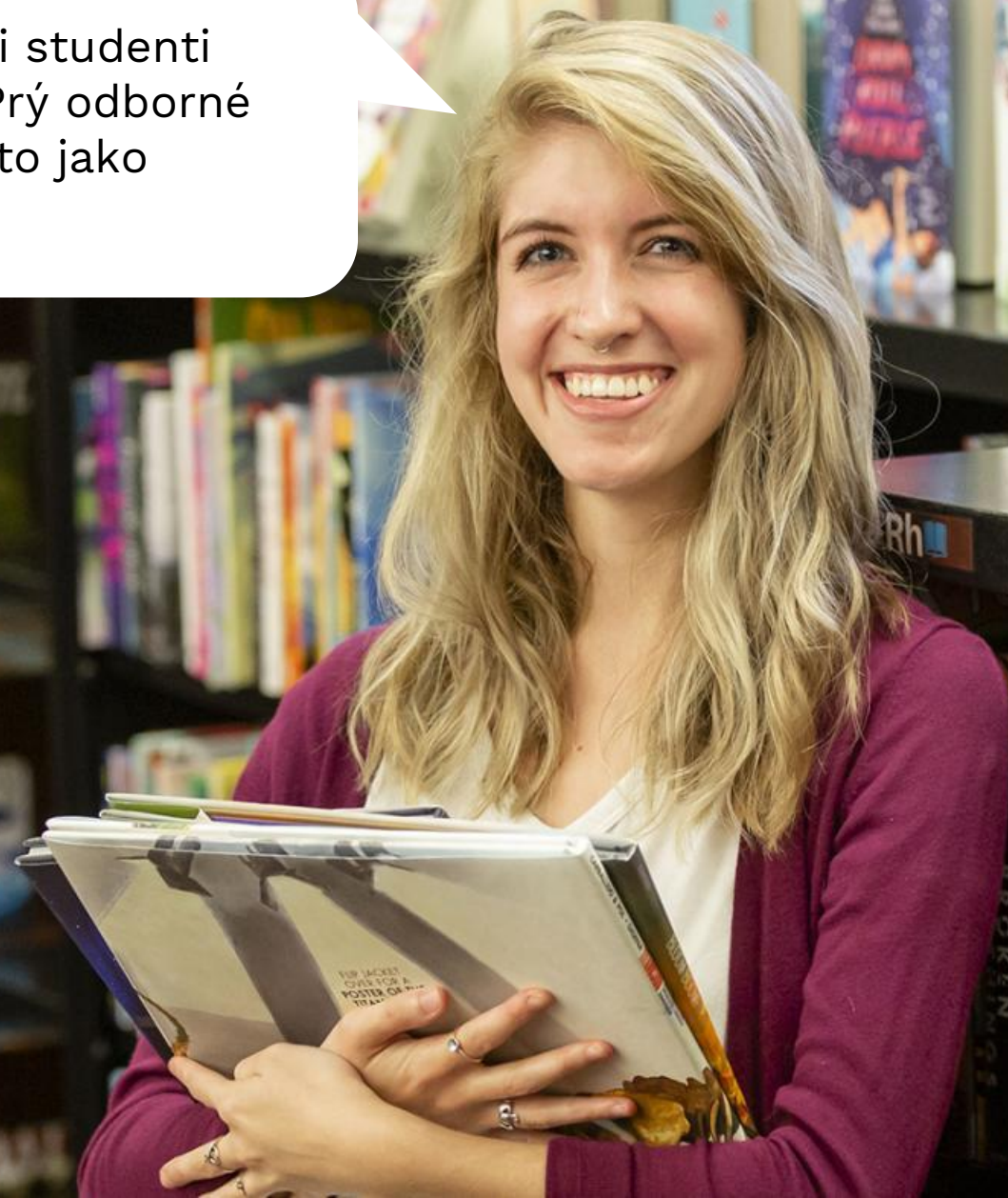
- Jednotnost na mezinárodní úrovni
- Porovnatelnost
- Možnost data automaticky vyhodnocovat a spojovat na úrovni konsorcií atp.
- Efektivní plánování
- Otevřený systém
- [COUNTER v chartě CzechELIbu](#)

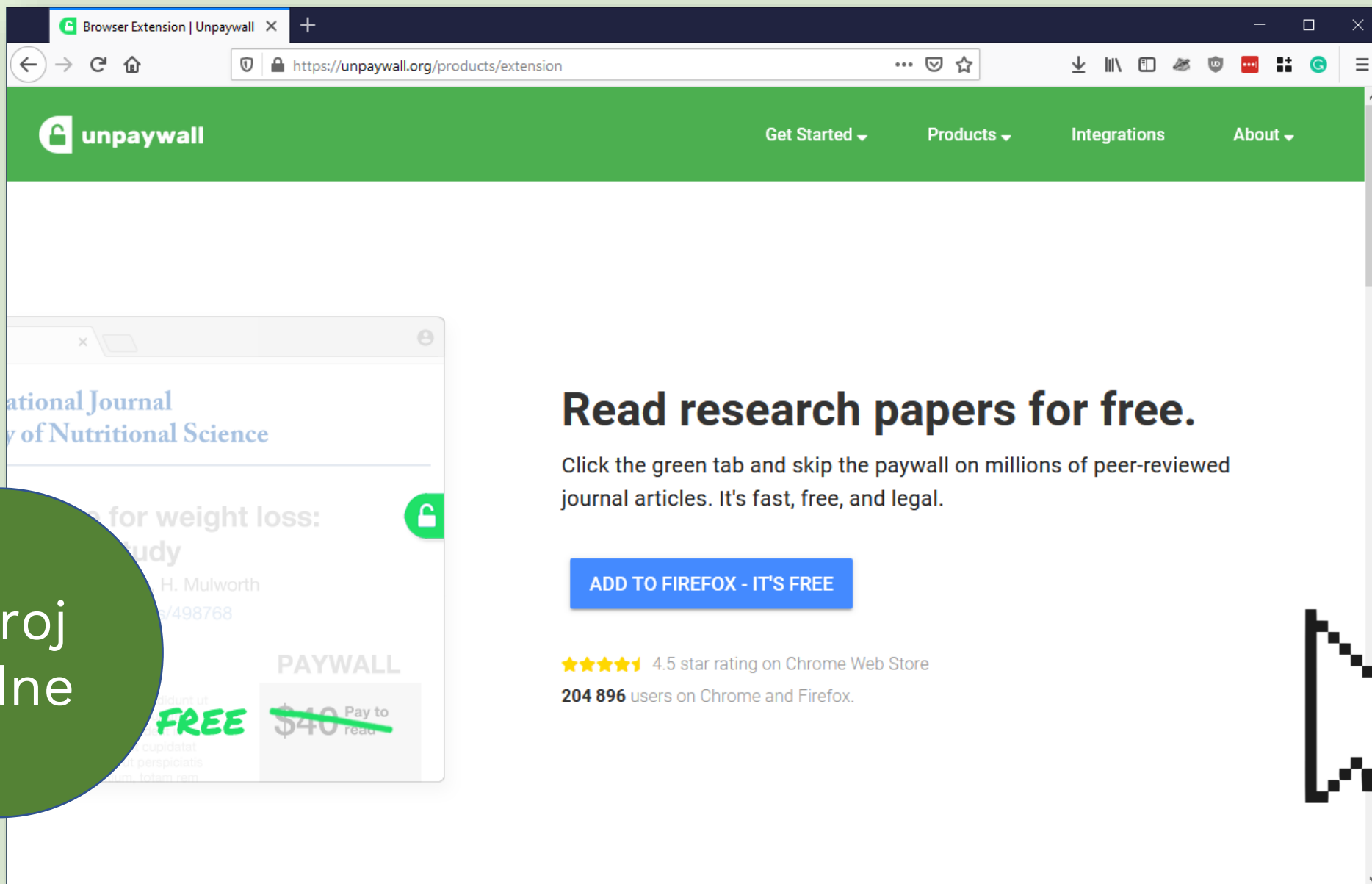
Samostudium

- Najděte si web své knihovny...
- Jak řeší periodika?
- Jaké odborné článkové databáze zpřístupňuje?
- Jak se do nich dá přihlásit?

Ptali jsme se, proč naši studenti databáze nevyužívají. Prý odborné články stahují jinde. A to jako můžou? A kde? A jak?

Zdroj
týdne

